

MORPHOLOGIA

2025 • Том 19 • Номер 3

Науковий фаховий електронний журнал Всеукраїнської громадської організації
«Наукове товариство анатомів, гістологів, ембріологів і топографоанатомів України»
Періодичність видання 4 рази на рік

Засновники:

ВГО «Наукове товариство анатомів, гістологів, ембріологів і топографоанатомів України»
Дніпровський державний медичний університет

Індексація журналу:

«NLM Catalog US National Library of Medicine» (<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/nlmcatalog>)

«Medical Journals Links» (<http://www.medical-journals-links.com>)

«CiteFactor Academic Scientific Journals» (<http://www.citefactor.org>)

«Google Scholar» (<https://scholar.google.com>)

«Directory of Open Access Journals» (<http://doaj.org>)

Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського (<http://www.nbuv.gov.ua>)

Атестований як періодичне електронне наукове видання в галузі медичних наук і включений до **Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б»)**, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора наук, кандидата наук та ступеня доктора філософії (Наказ Міністерства освіти і науки України від 17.03.2020 р. № 409).

Свідоцтво про державну реєстрацію № 26 від 25.04.2014 р.

Головний редактор

Твердохліб І.В.

Редакційна колегія

Агир Х. (Ізміт, Туреччина), Аппельханс О.Л. (Одеса, Україна), Бондаренко І.М. (Дніпро, Україна), Бондаренко О.О. (Дніпро, Україна), Букарт Д. (Лілля, Франція), Джейгель П.З. (Вроцлав, Польща), Джуца П. (Братислава, Словаччина), Жан Зі (Квебек, Канада), Інджикулян А.А. (Бостон, США), Каніщев О.С. (Гейнсвілл, США), Ковальчук О.І. (Київ, Україна), Луговський С.П. (Київ, Україна), Луцик О.Д. (Львів, Україна), Маєвський О.Є. (Київ, Україна), Медведев М.В. (Дніпро, Україна), Мельник Н.О. (Брно, Чеська Республіка), Мішалов В.Д. (Київ, Україна), Подхорська-Околув М.К. (Вроцлав, Польща), Стой О. (Фенікс, США), Сулаєва О.М. (Київ, Україна), Туманський В.О. (Запоріжжя, Україна), Умемото Т. (Кумамото, Японія), Челпанова І.В. (Львів, Україна), Шпонька В.І. (Мілуокі, США), Шпонька І.С. (Дніпро, Україна).

Оглядові, проблемні й оригінальні статті рецензуються. Журнал публікує наукові роботи морфологів, а також результати морфологічних досліджень фахівців інших спеціальностей.

Видається і рекомендується для вільного поширення мережею Internet згідно з рішенням вченої ради Дніпровського державного медичного університету (протокол № 4 від 23 жовтня 2025 року).

Підписано до друку 24.10.2025 р. Умовн. друк. арк. 22.

Адреса редакції: 49005, м. Дніпро, вул. Севастопольська, 19, редакція журналу «Morphologia».
Тел.: +380974584284. E-mail: morphology.ivt@gmail.com

Короткі повідомлення

Богданов П.В.

Особливості розподілу рецепторів до лектину арахісу на клітинах регенерату у щурів з моделюваним переломом за умов використання імплантів з різного матеріалу

Жеребкін В.В., Шиян Д.М., Чеверда В.М., Борзенкова І.В., Лодяна І.М.

Морфологічні зміни суглобових тканин внаслідок ін'єкцій глюкокортикоїдів в дрібні суглоби (експериментальне дослідження)

Пастухова В.А., Лук'янцева Г.В., Краснова С.П.

Ультраструктура сім'яних пухирців після впливу хронічної гіпертермії в експерименті

Сакал Г.О., Горголь Н.І., Потапов С.М., Наумова О.В., Волощук В.О.

Генералізований аспергіллез (клініко-морфологічні спостереження)

Танчин І.А., Подолюк М.В., Савка І.І.

Термотопографія рогівки очного яблука кроля при порушенні венозної гемодинаміки та лазеротерапії

Школьніков В.С., Приходько С.О., Залевський Л.Л., Данилевич В.П., Радьога Р.В.

Макрометричні особливості спинного мозку ембріонів людини

Яковець Р.В., Проняєв Д.В.

Ембріогенез утворів груднинно-ключично-соскоподібної ділянки

Методологія науки і освіти

Алієва О.Г., Звягіна Г.О., Потоцька О.І., Макєєва Л.В., Громоковська Т.С.

Використання штучного інтелекту в медичній морфології та медичній освіті

Козловська Г.О., Демченко К.О., Гриценко А.О.

Конектом людини: нові підходи до картування нейронних мереж

Пальтов Є.В., Челпанова І.В., Панкевич Л.В., Голейко М.В.

Історичні аспекти розповсюдження опіоїдів у світі. Компіляція наукових даних вітчизняної та світової літератури

Світлицький А.О., Чернявський А.В., Матвейшина Т.М., Щербakov М.С., Зінич О.Л., Чугін С.В.

Епоніми в анатомії сечової та репродуктивної систем людини

Short reports

158 Bohdanov P.V.

Features of the distribution of peanut lectin receptors on regenerated cells in rats with simulated fractures using implants made of different materials

162 Zherebkin V.V., Shiyan D.N., Cheverda V.M., Borzenkova I.V., Lodyana I.M.

Morphological changes in articular tissues due to injections of glucocorticoids into small joints (experimental study)

167 Pastukhova V.A., Lukyantseva H.V., Krasnova S.P.

Ultrastructure of the seminal vesicles after chronic hyperthermia exposure in experiment

172 Sakal H.O., Horhol N.I., Potapov S.M., Naumova O.V., Voloschuk V.O.

Generalized aspergillosis (clinico-morphological observations)

178 Tanchyn I.A., Podolyk M.V., Savka I.I.

Thermotopography of the rabbit eyeball cornea in case of impaired venous hemodynamics and laser therapy

183 Shkolnikov V.S., Prykhodko S.O., Zalevsky L.L., Danylevych V.P., Radoha R.V.

Macroscopic features of the human embryonic spinal cord

186 Yakovets R.V., Proniaiev D.V.

Embryogenesis of formations of the sternoclavicular-mastoid region

Scientific and educational methodology

191 Aliyeva O., Zviahina H., Pototska O., Makyeyeva L., Hromokovska T.

The use of artificial intelligence in medical morphology and medical education

196 Kozlovskaya G.O., Demchenko K.O., Hrytsenko A.O.

The human connectome: new approaches to mapping neural networks

202 Paltov Ye.V., Chelpanova I.V., Pankevych L.V., Goleiko M.V.

Historical aspects of opioid spread worldwide. A compilation of scientific data from ukrainian and international literature

211 Svitlitsky A.O., Chernyavskiy A.V., Matvieishyna T.M., Shcherbakov M.S., Zynich O.L., Chugin S.V.

Eponyms in anatomy of human urinary and genital systems

А.О. Світлицький
А.В. Чернявський
Т.М. Матвейшина
М.С. Щербakov
О.Л. Зінич
С.В. Чугін

Запорізький державний медико-
фармацевтичний університет
Запоріжжя, Україна

Надійшла: 20.09.2025

Прийнята: 10.10.2025

DOI: <https://doi.org/10.26641/1997-9665.2025.3.211-217>

УДК: 611.61/.67:001.4-028.53

ЕПОНІМИ В АНАТОМІЇ СЕЧОВОЇ ТА РЕПРОДУКТИВНОЇ СИСТЕМ ЛЮДИНИ

Svitlitsky A.O. , Chernyavskiy A.V. , Matvieishyna T.M. , Shcherbakov M.S. , Zynych O.L. ,
Chugin S.V. Eponyms in anatomy of human urinary and genital systems.
Zaporizhzhia State Medical and Pharmaceutical University, Zaporizhzhia, Ukraine.

ABSTRACT. As experience showed, the exclusion of eponyms and eponymic terms from the international anatomical nomenclature in 1955 did not lead to their complete exclusion from both practical medicine, where they continue to be widely used and from anatomical science in particular. Moreover, the return of some eponymy terms in international anatomical terminology - Terminologia Anatomica, testifies to their great scientific, practical and historical significance, which confirms the relevance and expediency of the proposed research. The purpose of the study was to analyze the eponymic terms of anatomy of human urinary and reproductive systems in order to study, systematize and exclude errors. The search and selection of literature for systematic review is carried out by authors independently in the databases of PubMed, Scopus and Cochrane by the key words "Eponym", "Anatomical Terminology", "Urinary System", "Male Genitalia", "Female Genitalia" in full-text of articles in English and Ukrainian according to the results of research with the level of evidence I - III. The analysis found 21 eponymic terms, which is related to the genitourinary system, which was present in the first editions of the international anatomical nomenclature - Baseler Nomina Anatomica (BNA) - and is still found in ukrainian publications on human anatomy. A number of terms found in BNA were completely excluded from modern anatomical terminology, however, Latin equivalents are present in the international embryological - Terminologia Embryologica - and international histological - Terminologia Histologica - terminology. About 22 eponymic terms, which are reflected in Terminologia Anatomica and are used in clinical practice and literature, but are not available in modern Ukrainian anatomical nomenclature. All eponymous terms are ordered by sections and according to the alphabet, information about the researchers after which they were named and the corresponding Latin name with the designation of the nomenclature in which they occur. As a result of the analysis of more than 100 anatomical eponyms and eponymic terms of the structures of the urinary and genital systems, among them are about 20, which are presented in all major reviews of anatomical terminology and nomenclature including BNA. Official Latin synonyms were found for all eponym terms. Despite the complete exclusion of eponyms from the Paris anatomical terminology, they are actively used in medicine, namely in urology and gynecology, which makes them advisable to further study and systematize them.

Key words: eponym, International Anatomical Terminology, Urinary system, Female genitalia, Male genitalia.

Svitlitsky AO, Chernyavskiy AV, Matvieishyna TM, Shcherbakov MS, Zynych OL, Chugin SV. [Eponyms in anatomy of human urinary and genital systems]. Morphologia. 2025;19(3):211-7. Ukrainian.

DOI: <https://doi.org/10.26641/1997-9665.2025.3.211-217>

 Svtilitsky A.O. 0000-0001-9603-4501; Chernyavskiy A.V. 0000-0002-3902-8081;
 Matvieishyna T.M. 0000-0002-9078-9580; Shcherbakov M.S. 0000-0001-7810-4457;
 Zynych O.L. 0000-0001-7367-6472; Chugin S.V. 0000-0001-9278-3230
✉ asvetlitsky79@gmail.com
© Dnipro State Medical University, «Morphologia»

Вступ

Запропонована стаття є продовженням дослідницької роботи кафедри анатомії людини, оперативної хірургії та топографічної анатомії ЗДМФУ з вивчення епонімів та епонімічних термінів в морфології людини та в медицині, яка була започаткована професором д. мед. н М.А. Волошиным

та продовжується вже більше 15 років [1]. Як показав досвід, виключення епонімів та епонімічних термінів з Міжнародної анатомічної номенклатури у 1955 році не призвело до їх повного виключення як з практичної медицини, де вони продовжують широко використовуватися, так і з анато-

мічної науки зокрема. Більш того, повернення деяких епонімічних термінів у Міжнародній анатомічній термінології – Terminologia anatomica (ТА), свідчить про їх велику наукову, практичну та історичну значущість, що підтверджує актуальність та доцільність запропонованого дослідження [2].

Мета

Провести аналіз епонімічних термінів анатомії сечовидільної та репродуктивної систем людини з метою їх вивчення, систематизації та виключення помилок.

Матеріали та методи

Пошук і відбір літератури для систематичного огляду проведений авторами незалежно в базах даних PubMed, Scopus та Cochrane за ключовими словами «епонім», «анатомічна термінологія», «сечовидільна систем», «чоловічі статеві органи», «жіночі статеві органи», у повних текстах статей англійською та українською за результатами досліджень з рівнем доказовості I – III.

Результати

У результаті аналізу, знайдено 21 епонімічний термін, який пов'язаний з сечостатевою системою, що був присутній в перших редакціях Міжнародної анатомічної номенклатури – Baseler Nomina Anatomica (BNA) – та досі зустрічається у вітчизняних виданнях з анатомії людини [3, 4] та представлений в табл. 1. Низка термінів, що зустрічаються в BNA були зовсім виключені із сучасної анатомічної термінології, втім їх латинські еквіваленти присутні в Міжнародній ембріологічній – Terminologia Embryologica (TE) – та Міжнародній гістологічній – Terminologia Histologica (TH) – термінологіях [5, 6].

Таблиця 1

Епонімічні терміни та їх еквіваленти в анатомічних номенклатурах

№	Епонімічна назва	BNA (1895)	PNA (1955)	ТА (2019) (якщо не вказано інше)
1	Бартоліна залоза	Glandula vestibularis major [Bartholini]	Glandula vestibularis major	Glandula vestibularis major
2	Бертена стовпи	Columnae renales [Bertini]	Columnae renales	Columnae renales
3	Вольфа протока	Ductus Wolfii	Ductus mesonephricus	Ductus mesonephricus
4	Вольфа тіло	Corpus Wolffii	Mesonephros	Mesonephros [TE]
5	Гаймора тіло	Mediastinum testis [corpus Highmori]	Mediastinum testis	Mediastinum testis
6	Галлера сітка	Rete testis [Halleri]	Rete testis	Rete testis
7	Гартнера протока	Ductus epoophori longitudinalis [Gartneri]	Ductus epoophori longitudinalis	Ductus longitudinalis epoophori
8	Граафа пухирці	Folliculi oophori vesiculosi [Graafi]	Folliculi ovarici vesiculosi	Folliculi ovarici vesiculosi
9	Купера залози	Glandulae bulbourethrales [Cowperi]	Glandulae bulbourethrales	Glandulae bulbourethrales
10	Купера фасція	Fascia cremasterica [Cooperi]	Fascia cremasterica	Fascia cremasterica
11	Літтре залози	Glandulae urethrales [Littrei]	Glandulae urethrales	Glandulae urethrales
12	Льєсто трикутник	Trigonum vesicae [Lieutaudi]	Trigonum vesicae	Trigonum vesicae
13	Мальпігі піраміди	Pyramides renales [Malpighii]	Pyramides renales	Pyramis renales
14	Мальпігі тіло	Corpuscula renis [Malpighii]	Corpuscula renis	Corpusculum renale [TH]
15	Морганьї гідатида	Appendix testis [Morgagnii]	Appendix testis	Appendix testis
16	Морганьї лакуни	Lacunae urethrales [Morgagnii]	Lacunae urethrales	Lacunae urethrales masculinae
17	Морганьї привіски	Appendices vesiculosi [Morgagnii]	Appendices vesiculosi	Appendices vesiculosae
18	Морганьї ямка	Fossa navicularis urethrae [Morgagnii]	Fossa navicularis urethrae	Fossa navicularis urethrae
19	Мюллера протока	Ductus Muelleri	Ductus paramesonephricus	Ductus paramesonephricus [TE]
20	Фаллопіо труба	Tuba uterina [Fallopia]	Tuba uterina	Tuba uterina
21	Феррейна промені	Pars radiata [processus Ferreini]	Pars radiata renis	Radii medullares
22	Хантера пучок	Gubernaculum testis [Hunteri]	Gubernaculum testis	Gubernaculum testis [TE]

Також, виявлено близько 22 епонімічних термінів, які відображені в ТА та використовуються в клінічній практиці та літературі [7-9], але які відсутні в сучасній українській анатомічній номенклатурі [10].

Всі епонімічні терміни упорядковано по розділам та розташовано згідно алфавіту, наведено інформацію про дослідників, яким вони завдячують назвою, та відповідну латинську назву з позначенням номенклатури, в якій вони зустрічаються.

1. СЕЧОВА СИСТЕМА:

Белліні протока – збірна трубочка нирки, що впадає в ниркові сосочки (*ductus colligens* – ТН).

Лоренцо Белліні (*Lorenzo Bellini, 1643-1704*) – італійський лікар та анатом. Описав папілярні протоки, як опубліковано в його книзі «*Exercitatio Anatomica de Structura Usu Renum*» в 1662 році.

Бертена стовпи – ниркові стовпи, ділянки мозкової речовини нирки (№ 2, табл. 1).

Екзюпер Жозеф Бертен (*Exupere Joseph Bertin, 1712-1781*) – французький анатом. Служив регентом Національної академії медицини в Парижі та був «першим лікарем» королівської армії [11].

Брьоделя лінія – відносно аваскулярна лінія між передньою та задньою сегментарними артеріями нирки. Вона проходить трохи позаду опуклого латерального краю нирки (місце з'єднання 2/3 передньої та 1/3 задньої частин паренхіми).

Макс Брьодель (*Brödel Max, 1870-1941*) – видатний американський ілюстратор та анатом. Під керівництвом Карла Людвіга Брьодель здобув базові знання з медицини та став відомим завдяки своїм детальним медичним ілюстраціям [12].

Вольфа протока – канал тулубної нирки у зародків хребетних тварин (№ 3, табл. 1).

Вольфа тіло – парний орган виділення у хребетних тварин. Складається з численних звивистих каналців; один кінець кожного каналця має виріст – мальпігієве тільце, іншим кінцем каналець відкривається у первинно нирковий канал (№ 4, табл. 1).

Каспар Фрідріх Вольф (*Caspar Friedrich Wolff, 1734-1794*) – німецький фізіолог та ембріолог, якого вважають одним із піонерів сучасної ембріології.

Генле петля – петля нефрона, частина нефрону, що з'єднує проксимальний звивистий і дистальний звивистий каналці в нефроні (*ansa nephroni* – ТН).

Фрідріх Генле (*Friedrich Gustav Jakob Henle, 1809-1885*) – німецький патологоанатом і фізіолог, перший описав петлю нефрона в нирці. Його праці були базовими для становлення сучасної мікробіології.

Герота фасція – ниркова фасція, щільна сполучнотканнна перетинка, розташована зовні від жирової капсули нирки (*lamina anterior fasciae renalis* – ТА).

Дімітріє Герота (*Dimitrie Gerota, 1867-1939*) – румунський анатом, лікар, рентгенолог, уролог і член-кореспондент Румунської академії з 1916 року. Досліджував анатомію та фізіологію сечового міхура та апендикса, а також розробив метод ін'єкції в лімфатичні судини.

Літтре залози – численні слизові залози сечівника, розташовані в його стінці, особливо в його проксимальному відділі (№ 11, табл. 1)

Алексіс Літтре (*Alexis Littre, 1658-1726*) – французький учений, лікар і анатом, педагог. Член Паризької академії наук з 1699 року.

Льєто трикутник – ділянка трикутної форми в людському організмі, розташована в дні сечового міхура, де слизова оболонка щільно зрощена з м'язовою оболонкою і не утворює складок (№ 12, табл. 1).

Жозеф Льєто (*Joseph Lieutaud, 1703-1780*) – французький лікар, анатом, придворний лікар короля Людовіка XVI. Член Королівської Академії наук, Лондонського королівського товариства.

Мальпігі піраміди – ділянки мозкової речовини нирки конусоподібної форми, що розмежовані нирковими стовпами кіркової речовини (№ 13, табл. 1).

Мальпігі тіло – це структура в нирках, яка складається з судинного клубочка та капсули Боумена (№ 14, табл. 1).

Марчелло Мальпігі (*Marcello Malpighi, 1628-1694*) – італійський анатом і лікар, біолог, член Лондонського королівського товариства. Вважається батьком мікроскопічної анатомії, гістології, фізіології, ембріології у медичній практиці [13].

Мерсьє гребінь – потовщення, розташоване між внутрішніми вічками сечоводів, що утворює міжсечовідну складку, яка в свою чергу є основою трикутника міхура (*plica interureterica* – ТА).

Луї-Огюст Мерсьє (*Louis-Auguste Mercier, 1811-1882*) – французький уролог. Практикував як хірург, зосереджуючись переважно на урогенітальному тракті та публікуючи численні роботи на цю тему.

Морганьї лакуни – невеликі заглиблення у слизовій оболонці губчастого відділу уретри, в які впадають протоки уретральних залоз (№ 16, табл. 1).

Джованні Баттіста Морганьї (*Giovanni-Battista Morgagni, 1682-1771*) – італійський анатом, засновник патологічної анатомії, член Лондонського королівського товариства [14].

Скіна залози – невеликі анатомічні утворення, розташовані на передній стінці уретри, по всьому губчастому тілу жіночого сечівника і гомологічні чоловічій передміхуровій залозі (*glandulae paraurethrales* – ТА).

Олександр Скін (*Alexander Johnston Chalmers Skene, 1837-1900*) – британсько-американський гінеколог з Шотландії, який описав малі присінкові залози. Був президентом Американського гінекологічного товариства.

Феррейна промені – смужки мозкової речовини нирки, що заходять у кіркову речовину (№ 21, табл. 1).

Антуан Феррейн (Antoine Ferrein, 1693-1769) – німецький анатом. Був професором Королівського Коледжу в Парижі, і в 1742 році став членом Академії наук [15].

Шумлянського-Боумена капсула – капсула ниркового клубочка (*capsula glomerularis* – ТН).

Олександр Михайлович Шумлянський (1748-1795) – український лікар-акушер, доктор медицини та хірургії [16].

Вільям Боумен (Sir William Bowman, 1816-1892) – англійський хірург, офтальмолог, гістолог і анатом. Відомий своїми дослідженнями різних органів людини з використанням оптичного мікроскопа [17].

2. ЖІНОЧА СТАТЕВА СИСТЕМА:

Бартоліна залоза – велика залоза присінка піхви (№ 1, табл. 1).

Каспар Бартолін-молодший (Caspar Bartholin Secundus, 1655-1738) – данський анатом. В 1677 році він описав присінкові залози, які носять його ім'я [18].

Гатрі м'яз – зовнішній сфінктер жіночої уретри (*sphincter externus urethrae* – ТА).

Джордж Джеймс Гампі (George James Guthrie, 1785-1856) – англійський хірург. В 1824 році став членом ради Королівського коледжу хірургів, президентом якого він був тричі, а також професором у 1818 - 1831 роках.

Гартнера протока – рудиментарний залишок мезонефральної протоки, розташований у широкій зв'язці матки біля кінця маткової труби (№ 7, табл. 1).

Герман Трешов Гартнер (Hermann Treschow Gartner, 1785-1827) – данський хірург і анатом.

Граафа пухирці – яєчниковий везикулярний фолікул (№ 8, табл. 1).

Реньс де Грааф (Reinier de Graaf, 1641-1673) – нідерландський анатом та фізіолог, відомий відкриттями у галузі статевої системи.

Кобельта трубочки – рудиментарний залишок мезонефральної протоки, розташований у вигляді розсіяних трубочок в широкій зв'язці між над'яєчником та маткою (*paroophoron* – ТА).

Георг Людвіг Кобельт (Georg Ludwig Kobelt, 1804-1857) – німецький анатом, відомий своїми працями зі статевої анатомії.

Макенродта зв'язка – кардинальна (латеральна, поперечна) зв'язка матки (*ligamentum cardinale* – ТА).

Альвін Карл Макенродт (Alwin Karl Mackenrodt, 1859-1925) – німецький гінеколог, який розробив важливі процедури хірургічного лікування деформацій матки та раку шийки матки.

Моргань привіски – залишки мезонефрових проточок, які сліпо закінчуються пухирцями (№ 17, табл. 1).

Джованні Баттіста Морганьї (Giovanni-Battista Morgagni, 1682-1771) – див. вище.

Мюллера протока – парні структури, присутні у зародка як чоловічої, так і жіночої статі, які у процесі внутрішньоутробного розвитку формують жіночу репродуктивну систему (№ 19, табл. 1).

Йоганнес Петер Мюллер (Johannes Peter Müller, 1801-1858) – німецький лікар, фізіолог, порівняльний анатом і зоолог, а також морський біолог і натурфілософ [19].

Нюка дивертикул – залишок вагінального відростка очеревини у жінок (*processus vaginalis* – ТА).

Антоній Нук (Anton Nuck, 1650—1692) – голландський анатом та хірург.

Пті зв'язка – крижово-маткові зв'язки (*ligamentum uterosacrale* – ТА).

Жан Луї Пемі (Пмі) (Jean Louis Petit, 1674-1750) – французький військовий хірург і анатом [20].

Розенмюллера орган – залишок мезонефральної протоки, розташований між яєчником і матковою трубою (*epoophoron* – ТА).

Йоганн Крістіан Розенмюллер (Johann Christian Rosenmüller, 1771-1820) – німецький хірург та анатом. З 1804 по 1812 рік був професором анатомії та хірургії в Лейпцизькому університеті [21].

Фаллопіо труба – маткова труба (№ 20, табл. 1).

Габріеле Фаллоніо (Gabriele Falloppio, 1523-1562) – італійський лікар і анатом. В 1561 році опублікував свою працю – «Анатомічні спостереження», в якій представив свої численні нові анатомічні відкриття, виправивши та розширивши праці Галена та Везалія [22].

3. ЧОЛОВІЧА СТАТЕВА СИСТЕМА:

Альбаррана залоза – частина серединної частки передміхурової залози, що знаходиться безпосередньо під язичком сечового міхура (*lobus medius prostatae* – ТА).

Хоакін Марія Альбарран (Joaquín María Albarrán y Domínguez, 1860-1912) – французький уролог кубинського походження. Відомий дослідженнями в галузі порівняльної анатомії нирок, патогенезу та клініки урологічних захворювань [23].

Бака фасція – глибока фасція статевого члена (*fascia penis* – ТА).

Гордон Бак (Gordon Buck, 1807-1877) – військовий хірург. Відомий як один із засновників Нью-Йоркської медичної академії, автор першого американського навчального видання з пластичної хірургії [24].

Гаймора тіло – мережа прямих каналців, що утворюються в товщі яєчка в місці з'єднання звитих сім'яних каналців, звідки далі прямують до придатка яєчка (№ 5, табл. 1).

Натаніель Гаймор (Nathaniel Highmore,

1613-1685) – англійський хірург і анатом, на честь якого названа верхньощелепна пазуха. У 1643 році Гаймор закінчив свої дослідження в Оксфорді, а потім 40 років практикував у якості лікаря в Шерборні.

Галлера сітка – сітка яєчка (№ 6, табл. 1).

Альбрехт фон Галлер (Albrecht von Haller, 1708-1777) – швейцарський анатом, фізіолог, ботанік та поет. Член Лондонського королівського товариства та іноземний член Паризької академії наук [25].

Герена клапан – складка слизової оболонки в човноподібній ямці уретри (*valvula fossae navicularis* – ТА).

Альфонс Герен (Alphonse François Marie Guérin, 1816-1895) – французький хірург. У 1868 році він став членом Французької Національної академії медицини.

Денонвільє фасція – фібром'язова структура з кількома шарами, які злиті разом і покривають сім'яні пухирці та відокремлюють простату та сечовий міхур від прямої кишки (*fascia prostatoseminalis* – ТА).

Шарль-П'єр Денонвільє (Charles—Pierre Denonvilliers, 1808-1872) – французький професор хірургії та анатомії та новатор в області реконструктивної хірургії обличчя [26].

Жиральдеса орган – рудиментарні залишки каудального відділу ембріонального мезонсфросу, які розташовані у чоловіків поблизу верхнього полюса яєчка (*paradidymis* – ТА).

Жоакім Гіральдес (Joachim Albin Cardozo Cazado Giraldeś, 1808-1875) – хірург, професор і анатом, служив у паризькій лікарні Hôpital Beaudon, а в подальшому був професором хірургії в Парижі.

Коллеса фасція – глибокий шар поверхневої фасції промежини (*tela subcutanea penis* – ТА).

Абрахам Коллес (Abraham Colles, 1773-1843) – ірландський хірург і лікар, який займав посаду професора анатомії, хірургії та фізіології в Королівському коледжі хірургів Ірландії [27].

Купера залоза – цибулинно-сечівникова залоза (№ 9, табл. 1).

Вільям Купер (Купер) (William Cowper, 1666-1709) – англійський хірург та анатом, відомий своїм раннім описом цибулинно-сечівникових залоз. В 1696 році був обраний членом Королівського товариства.

Купера фасція – фасція м'яза-підіймача яєчка, яка є продовженням власної фасції зовнішнього косого м'яза живота (№ 10, табл. 1).

Естлі Купер (Astley Cooper, 1768-1841) – англійський лікар та хірург. Був придворним хірургом при двох королях, Георгу IV і Вільгельму IV, а також королеві Вікторії [28].

Лейдіга клітини – гормонопродукуючі клітини, розташовані в сполучній тканині яєчок між сім'яними каналцями, функція яких – синтез та секреція чоловічих статевих гормонів

(*endocrinocytus interstitialis* – ТН).

Франц фон Лейдиг (Franz von Leydig, 1821-1908) – німецький зоолог та порівняльний анатом. Був професором порівняльної анатомії в Боннському університеті, а також директором анатомічного інституту та зоологічного музею [29].

Морганьї гідатида – невеликий залишок ембріональної тканини, рудимент парамезонефральної протоки, що кріпиться до яєчка тонкою ніжкою (№ 15, табл. 1).

Морганьї ямка – коротка розширена частина губчастої частини чоловічої уретри в межах головки статевого члена (№ 18, табл. 1).

Джованні Баттіста Морганьї (Giovanni-Battista Morgagni, 1682-1771) – див. вище.

Сертолі клітини – клітини, що підтримують соматичні клітини в сім'яниках, які забезпечують трофіку, захист і гормональну регуляцію сперматозоїдів, що розвиваються (*sustentocytus* – ТЕ).

Енріко Сертолі (Enrico Sertoli, 1842-1910) – італійський фізіолог, гістолог, анатом, хімік-біолог, лікар та винахідник.

Тайсона залози – залози, розташовані на передній шкірочці статевого члена (*glandulae preputiales* – ТА).

Едвард Тайсон (Edward Tyson, 1651-1708) – англійський вчений і лікар, член Лондонського королівського товариства, один з засновників сучасної порівняльної анатомії.

Хантера пучок – ембріональна зв'язка, яка відіграє ключову роль у опущенні яєчка в мошонку під час розвитку плода (№ 22, табл. 1).

Джон Хантер (John Hunter, 1728-1793) – шотландський хірург, відомий своїми дослідженнями в галузі загоєння ран, запалення та фізіології та створенням анатомічної колекції, що лягла в основу Хантеріанського музею в Лондоні [30].

Висновки

1. В результаті проведеного аналізу більш ніж 100 анатомічних епонімів та епонімічних термінів структур сечовидільної та статеві систем, серед них виявлено біля 20, які представлені в усіх основних переглядах анатомічної термінології та номенклатури в тому числі і ВНА. Для всіх епонімічних термінів були знайдені офіційні латинські синоніми.

2. Не дивлячись на повне виключення епонімів ще з Паризької анатомічної термінології, вони активно продовжують використовуватися в медицині, а саме в урології та гінекології, що робить доцільним їх подальше вивчення та систематизацію.

Перспективи подальших розробок

Планується продовжити проведення детальної систематизації епонімів та епонімічних назв.

Інформація про конфлікт інтересів

Потенційних або явних конфліктів інтересів, що пов'язані з цим рукописом, на момент публікації не існує та не передбачається.

Літературні джерела References

1. Svitlitsky AO, Chernyavskiy AV, Matvieishyna TM, Shcherbakov MS, Zynych OL. [Eponyms in neuroanatomy: central nervous system]. *Morphologia*. 2023;17(3):17-24. Ukrainian. doi: 10.26641/1997-9665.2023.3.17-24.
2. FIPAT. Terminologia Anatomica. 2nd ed. FIPAT.library.dal.ca. Federative International Programme for Anatomical Terminology; 2019.
3. Golovatsky AS, Cherkasov VG, Sapin MR. [Human anatomy]. Vol. 2. 8th ed. Vinnytsia: Nova Knyha; 2025. 432 p. Ukrainian.
4. Portus RM, author. [Dictionary-reference book on clinical anatomy - Russian-Ukrainian-Latin]. Zaporozhzhia: Poligraf; 2005. 560 p. Ukrainian.
5. FIPAT. Terminologia Neuroanatomica. FIPAT.library.dal.ca.; 2017. 458 p.
6. Terminologia histologica: International terms for human cytology and histology. Philadelphia, PA: Lippincott Williams and Wilkins; 2009. 470 p.
7. Shrosbree B, DeLancey JO, Hong CX. Frequency and trends in usage of eponyms in gynecologic anatomical terminology: A cross-sectional culturomics study. *Int J Gynaecol Obstet*. 2023;163(3):1024-6. doi: 10.1002/ijgo.15080.
8. Al Aboud K, Al Aboud D, Munshi S, Halawi AA. Eponyms in andrology. *Basic Clin Androl*. 2014;24:7. doi: 10.1186/2051-4190-24-7.
9. Costa J. Eponyms and names in obstetrics and gynaecology. *Ulster Med J*. 2020;89(1):4-5.
10. Cherkasov VG, Bobrik II, Guminsky YY, Kovalchuk OI, authors. [International anatomical terminology (Latin, Ukrainian, Russian and English equivalents)]. Vinnytsia: Nova Knyha; 2010. 392 p. Ukrainian.
11. Mezzogiorno A, De Santo NG, Bisaccia C, Di Iorio B, Cirillo M, Savica V, Ricciardi B, Menditti D, Richet G. Exupère-Joseph Bertin (1712-1781) and his description of the "petits siphons recurbez" (Henle's loops, a century earlier). *J Nephrol*. 2013;26(22):93-8. doi: 10.5301/jn.5000374.
12. Egan N, Isaacson G. Max Brödel-Father of Head and Neck Surgery Illustration. *Ear Nose Throat J*. 2025;1455613251342159. doi: 10.1177/01455613251342159.
13. Nicosia RF. Marcello Malpighi's failing health, death, and the remarkable story of his mortal remains. *J Med Biogr*. 2025;9677720241307612. doi: 10.1177/09677720241307612.
14. Ghosh SK. Giovanni Battista Morgagni (1682-1771): father of pathologic anatomy and pioneer of modern medicine. *Anat Sci Int*. 2017;92(3):305-12. doi: 10.1007/s12565-016-0373-7.
15. Markatos K, Karamanou M, Tsekouras K, Damaskos C, Garmpis N, Androutsos G. Antoine Ferrein (1693-1769)-His Life and Contribution to Anatomy and Physiology: The Description of the Vocal Chords and Their Function. *Surg Innov*. 2019;26(3):388-91. doi: 10.1177/1553350619835346.
16. Vasyliiev YK, Vasyliiev KK. [To the biography of Oleksandr Mykhaylovych Shumlynsky (1748-1795)]. *Shidnoevropejskij zurnal vnutrisnoi ta simejnoi medicini*. 2023;2(B):14-8. Ukrainian. doi: 10.15407/internalmed2023.02b.014.
17. Ellis H. Sir William Bowman: a histologist and an ophthalmic surgeon. *Br J Hosp Med (Lond)*. 2016;77(11):661. doi: 10.12968/hmed.2016.77.11.661.
18. Quaresma C, Sparzak PB. Anatomy, Abdomen and Pelvis: Bartholin Gland. In: StatPearls [Internet]. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing; 2025. Available from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK557803>.
19. Koehler U. Johannes Müller (1801–1858) und seine Schule – Wegbereiter und Gigant der deutschen Physiologie [Johannes Müller (1801-1858) and his school: pioneer and giant of German physiology]. *Pneumologie*. 2023;77(6):367-73. German. doi: 10.1055/a-2063-3091.
20. Markatos K, Androutsos G, Karamanou M, Tzagkarakis G, Kaseta M, Mavrogenis A. Jean-Louis Petit (1674-1750): a pioneer anatomist and surgeon and his contribution to orthopaedic surgery and trauma surgery. *Int Orthop*. 2018;42(8):2003-7. doi: 10.1007/s00264-018-3978-8.
21. Amene C, Cosetti M, Ambekar S, Guthikonda B, Nanda A. Johann Christian Rosenmüller (1771-1820): A Historical Perspective on the Man behind the Fossa. *J Neurol Surg B Skull Base*. 2013;74(4):187-93. doi: 10.1055/s-0033-1342927.
22. Bayraktar E, Nteli Chatzioglou G, Gayretli Ö. The life of Gabriele Falloppio (1523-1562) and his contributions to medical terminology. *Childs Nerv Syst*. 2023;39(6):1445-7. doi: 10.1007/s00381-022-05626-0.
23. Casey RG, Thornhill JA. Joaquin Maria Albarran Y Dominguez: microbiologist, histologist, and urologist--a lifetime from orphan in Cuba to Nobel nominee. *Int J Urol*. 2006;13(9):1159-61. doi: 10.1111/j.1442-2042.2006.01528.x.
24. Buck BJ, Selman SH. Beyond Buck's fascia: the life and contributions of Dr. Gurdon Buck (1807-1877). *Urology*. 2011;78(3):492-5. doi: 10.1016/j.urology.2011.03.066.
25. Frixione E. Albrecht von Haller (1708-1777). *J Neurol*. 2006;253(2):265-6. doi: 10.1007/s00415-006-0998-x.
26. Charran O, Muhleman M, Shoja MM, Tubbs RS, Loukas M. Charles-Pierre Denonvilliers (1808-

1872): renowned anatomist, plastic surgeon, and influential member of French society. Clin Anat. 2013;26(7):788-92. doi: 10.1002/ca.22092.

27. Gurnani S, Phalak MO, Gupta A. The Life and Contributions of Dr. Abraham Colles: A Pioneer in Orthopaedics. Cureus. 2024;16(10):e71331. doi: 10.7759/cureus.71331.

28. Doganay E. Sir Astley Paston Cooper (1768-1841): The man and his personality. J Med Biogr.

2015;23(4):209-16.

doi: 10.1177/0967772013506683.

29. Schneider MR. Franz von Leydig (1821-1908), pioneer of comparative histology. J Med Biogr. 2012;20(2):79-83. doi: 10.1258/jmb.2011.011013.

30. Abdulrahman GO Jr. John Hunter's (1728-1793) account of venereal diseases. J Med Biogr. 2016;24(1):42-4. doi: 10.1177/0967772013480701.

Світлицький А.О., Чернявський А.В., Матвейшина Т.М., Щербаков М.С., Зінич О.Л., Чугін С.В.
Епоніми в анатомії сечової та репродуктивної систем людини.

РЕФЕРАТ. Як показав досвід, виключення епонімів та епонімічних термінів з Міжнародної анатомічної номенклатури у 1955 році не призвело до їх повного виключення як з практичної медицини, де вони продовжують широко використовуватися, так і з анатомічної науки зокрема. Більш того, повернення деяких епонімічних термінів у Міжнародній анатомічній термінології – Terminologia anatomica, свідчить про їх велику наукову, практичну та історичну значущість, що підтверджує актуальність та доцільність запропонованого дослідження. Метою дослідження стало провести аналіз епонімічних термінів анатомії сечовидільної та репродуктивної систем людини з метою їх вивчення, систематизації та виключення помилок. Пошук і відбір літератури для систематичного огляду проведений авторами незалежно в базах даних PubMed, Scopus та Cochrane за ключовими словами «епонім», «анатомічна термінологія», «сечовидільна система», «чоловічі статеві органи», «жіночі статеві органи», у повних текстах статей англійською та українською мовами за результатами досліджень з рівнем доказовості I – III. В результаті аналізу знайдено 21 епонімічний термін, який пов'язаний з сечостатевою системою, що був присутній в перших редакціях Міжнародної анатомічної номенклатури – Baseler Nomina Anatomica (BNA) – та досі зустрічається у вітчизняних виданнях з анатомії людини. Низка термінів, що зустрічаються в BNA були зовсім виключені із сучасної анатомічної термінології, втім їх латинські еквіваленти присутні в Міжнародній ембріологічній – Terminologia Embryologica – та Міжнародній гістологічній – Terminologia Histologica – термінологіях. Виявлено близько 22 епонімічних термінів, які відображені в Terminologia anatomica та використовуються в клінічній практиці та літературі, але відсутні в сучасній українській анатомічній номенклатурі. Всі епонімічні терміни упорядковано по розділам та згідно алфавіту, також наведено інформацію про дослідників, яким вони завдячують назвою, та відповідну латинську назву з позначенням номенклатури, в якій вони зустрічаються. В результаті проведеного аналізу більш ніж 100 анатомічних епонімів та епонімічних термінів структур сечовидільної та статевих систем, серед них виявлено біля 20, які представлені в усіх основних переглядах анатомічної термінології та номенклатури в тому числі і BNA. Для всіх епонімних термінів були знайдені офіційні латинські синоніми. Не дивлячись на повне виключення епонімів ще з Паризької анатомічної термінології, вони активно продовжують використовуватися в медицині, а саме в урології та гінекології, що робить доцільним їх подальше вивчення та систематизацію.

Ключові слова: епонім, Міжнародна анатомічна номенклатура, Сечова система, Жіноча статеві система, Чоловіча статеві система.